

Hrehk V. I., candidate of theological sciences, candidate of geographical sciences, Lviv Orthodox theological academy (Ukraine, Lviv), V.Hrehk@i.ua

Education and forming of Christian moral of believers on the basis of church dramaturgy of saint Dimitry (Tuptalo)

The article highlights the possibility of positive and considerable influence of church dramaturgy on education and formation of Christian morality of different age believers, on the example of four church plays of saint Dimitry, metropolitan of Rostov: «Christmas drama», «Assumption drama», «Sinner that is repenting», «Crown». The given materials will be useful for the priests, parents, teachers and dramatic art specialists.

Keywords: Holy Scripture, the nativity of Christ, saint, metropolitan, church dramatics, play, Christian morality, spirituality, salvation.

* * *

УДК 236.9

Гура В. О.,
аспірант кафедри релігієзнавства
та богослов'я, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), guravit@gmail.com

Вплив особи І. В. Каргеля в зміні есхатологічної парадигми євангельсько-баптистського братерства України на початку ХХ століття: від постміленіаризму до диспенсационалізму

Стаття присвячена впливу особи Івана Каргеля – першого рукопокладеного пресвітера баптистів в Російській Імперії на прийняття доктрини диспенсационалізму в середовищі пізніх протестантів СРСР (баптистів та п'ятидесятників).

Продемонстрована відмінність есхатологічної позиції І. Каргеля від постміленіаризма І. Проханова та причини не прийняття есхатології останнього як офіційної в системі віровчення СХБ.

В статті реконструйований історико-культурний контекст розповсюдження диспенсационалізму та проаналізовані ключові «ознаки останнього часу» у віровченні представників євангельського руху.

Дослідженні літературні джерела поширення ідей диспенсационалізму в радянський період до 1990-х років.

Ключові слова: есхатологія, диспенсационалізм, постміленіаризм, ознаки останнього часу, другий прихід Христа, Царство.

Аналіз етапів формування розвитку вітчизняної євангельської богословської традиції методично нероздільно пов'язаний із вивчення писемного наробітку лідерів-засновників.

Постать пастора Івана Веніаміновича Каргеля (1848–1937 рр.) яскраво вирізняється на фоні всіх діячів євангельсько-баптистського руху, оскільки він був першим рукопокладеним пресвітером баптистів у Російській Імперії, мав богословську освіту і був відомий як екзегет, вплив якого через численні книги відчутний і досі.

Вивченням біографії та богословського спадку Івана Каргеля займався ряд закордонних та вітчизняних дослідників таких як Л. Коваленко, С. М. Савінський, та найбільш відомим каргелезнавцем була М. Каретникова, зусиллями якої були зібрані та опубліковані праці вчителя союзу. Ряд дослідників присвятили свої кандидатські та докторські дисертації особі та богословію І. Каргеля: І. Макаренко (кандидат філософських наук), докторська дисертація Грегори Ніколса (PhD) [10]. А в університеті м. Преторія (ПАР) в 2009 р. відбувся захист докторської дисертації (PhD) М. Кузніцової теж присвяченої постаті І. В. Каргеля.

Для автора дослідження важливим джерелом для вивчення життя та умов реалізації богословського

поклику видатного проповідника, стали також архівні матеріали НКВС, доступ до яких отримав автор.

Загальним вивчення богословської традиції євангельських християн і баптистів займались: А. Пузинін, К. Прохоров, С. Санніков, М. Черенков та О. Гейченко.

Явна нестача досліджень з впливу особи І. В. Каргеля на формування віровчення Братерства СХБ та на формування загальних есхатологічних поглядів радянських протестантів зумовлює актуальність обраної теми, яка відповідає меті дослідження: вплив особи І. В. Каргеля в переході євангельсько-баптистського братерства України від постміленіаризму, допреміленіаризму та диспенсационалізму.

Не вдаючись до детальних біографічних описів, нагадаємо лише головні етапи з життя Івана Каргеля. Народився Іван Веніамінович в 1949 р. в м. Білосток, гродненської області (Польща) в родині німця, власника текстильної фабрики¹.

В 1969 р. в Тифлісі (Кавказ) відбулось його духовне навернення до євангельського і був охрещений М. Вороніним. Для здобуття вищої технічної та богословської освіти Іван Каргель був направлений в Гамбург (Німеччина).

Після закінчення курсу навчання він отримав диплом інженера, а також рукопокладання від батька континентального баптизму, ректора гамбургської семінарії Г. Онкена.

З 1975 Іван Каргель був запрошений звершувати служіння пастора в євангельській громаді Санкт-Петербурзі, та якийсь час звершував духовну працю на Волині, а в 1887 р., разом із доктором Бедкером проїхав через всю Російську імперію від Санкт-Петербурга до Сахаліна із проповіддю в царських тюрмах.

На початку ХХ ст. І. В. Каргель був обраним пастором в громаді євангельських християн м. Санкт-Петербург, і вже був відомий як авторитетний вчитель Біблії, екзегет та проповідник. Його духовні настанови були співзвучні із настроями слухачів, вихованих в православній традиції, і через це живо сприймалися аудиторією. Герменевтика І. Каргеля часто базувалась на типологічному методологічному підході в тлумаченні Старого Заповіту і була наповнена етичними міркуваннями сформованих в світлі персонального містичного досвіду. Не останню роль у вченні першого пресвітера євангельських християн відіграла і есхатологія. І. В. Каргель був першим національним автором, який започаткував традицію тлумачення книги Об'явлення, визначивши диспенсациональний шлях всього євангельсько-баптистського руху в СРСР (а з ним і всього п'ятидесятницького підходу до тлумачення біблійних пророцтв).

Вплив Івана Каргеля значно підсилювався через Біблійні курси, які регулярно проводились в 1920-х р., як в Санкт-Петербурзі, так і в різних куточках Російської імперії.

Не вдаючись в біографічні деталі, лише зауважимо, що останні п'ятнадцять років свого життя пенсіонер Іван Каргель, разом із трьома доньками жив в Сумській області, біля м. Лебедин в мальовничому українському

¹Ця інформація базується на протоколі допиту із Державного архіву м. Суми, і підтверджена особистим підписом І. Каргеля. Ця біографічна деталь особлива важлива оскільки більшість авторів стверджує що Каргель народився в Тифлісі (Кавказ).

селі Токарі–Бережки, пишучи твори, проводячи Біблійні курси, проповідуючи та провадячи зїзди «сектантів» загальною кількістю до п'яти тисяч чоловік¹.

В 1937 р., після арешту та заслання старших доньок Марії та Єлисавети до Кемеровської області, короточасного ув'язнення, І. В. Каргель помер, а його доньку Олену заарештована і за рішенням НКВС був винесений смертний вирок – розстріл. Вирок був приведений у виконання 16 січня 1938 р.

Повертаючись до періоду пасторського служіння І. В. Каргеля в Санкт–Петербурзі, нам слід зазначити, що у нього з'явився більш молодший співпрацівник, І. С. Проханов, який теж очолив одну з євангельських церков. Йогожиттєве кредо легко прочитується в назві автобіографічної книги «В котлі Росії: життя оптиміста в землі песимізму» [12]. Динамічна церковна та громадська–соціальна діяльність І. С. Проханова детально описана В. Поповим [11].

Для нашого дослідження важливо, що одним із стовпів світогляду І. С. Проханова був постміленіаризм, як власна есхатологічна позиція.

Зауважимо, що постміленіалізм, як богословська есхатологічна концепція був дуже поширений. І на початку ХХ ст., його дотримувались багато авторитетних проповідників: «король проповідників» Ч. Сперджен (Лондон, Великобританія), Д. Муді (засновник Біблійного інституту в США), а також А. Гордон, У. Чапмен, А. Б. Симпсон [13, с. 268].

Відомо, що богословську освіту І. С. Проханов здобував відвідуючи лекції різних видатних богословів Західної Європи, що надало йому чудову можливість долучитись до найбільш популярних богословських концепцій свого часу.

Вірну оцінку есхатологічних поглядів голови Союзу євангельських християн Росії, ми можемо зробити дослідивши сповідання віри опубліковане Іваном Прохановим в 1910 р. («Виклад євангельської віри», чи «Віровчення євангельських християн»).

Як і всі постміленіаристи Іван Степанович вірив, що перед видимим приходом Христа відбудеться:

- 1) покаєння юдеїв, язичників та не настане Тисячолітнє царство Христа;
- 2) в світі буде підсилення зла, прихід антихриста та настання міленіуму в період якого зло буде бездіяльне;
- 3) остання духовна боротьба між добром та злом викличе великі потрясіння в світі;
- 4) Під час Другого приходу відбудеться воскресіння мертвих та преображення живих християн;
- 5) Після завершального суду Божого буде визначене місце для вічності кожної людини.

Цікавим елементом в тлумаченні особистої есхатології про можливість полегшення стану мільйонів тих хто не знали в повній мірі волю Богу в особі Христа.

Канадський автор, П. Мельничук, зазначає, що бурхливий розвиток євангельського руху в Росії на початку ХХ ст., і неймовірно швидке збільшення кількості послідовників до двох (чотирьох) мільйонів чоловік наштовхувало багатьох на думку, що вже наступає Царство Боже і скоро відбудеться Страшний Суд.

Важливо зазначити, що в цей час кількість протестантів в Російській імперії зросла до 3,6 мільйони

чоловік. Цінним джерелом для нашого дослідження є публікація М. П. Драгоманова, у дослідженні «Воля Віри» [3, с. 3] де він наводить статистику перепису населення в Росії на 1897 р.:

Згідно перепису в Російській імперії проживало:

- Православних 86 75000
 - Римських католиків 11 375 000
 - Протестантів 3 635 000
 - Юдеїв 5 250 000
 - Мусульман 13 875 000
 - Старовірів 2 250 000
 - Інших різних вірувань 1 875 000
- Всього 125 000 000 (крім Фінляндії).

Згідно наведених даних, твердження, що кількість послідовників євангельського руху в Росії на 1917 р. сягала двох мільйонів виглядає правдивою, а загальна кількість протестантів до чотирьох мільйонів виглядає достойною довіри.

Соціальна та громадська активність Проханова цілком співзвучна із його есхатологічною позицією, яка виражалась у вірі в побудову царства Божого перед другим приходом Христа.

Відомо, що Іван Проханов, окрім активної проповідницької та євангелізаційної діяльності спрямованої на створення нових церков, також працював над побудовою перших християнських комун (відомі «Вітроград» та «Місто Сонця»).

А в 1917 р. ним була організована перша Християнсько–демократична партія «Воскресіння» та озвучувались пропозиції створити християнську армію [9, с. 170].

В 1924–1925 рр. Іван Проханов написав ряд статей для журналу Християн, які отримали назву «Соціальне Євангеліє Проханова» [12, с. 8].

Іван Проханов щиро вірив в силу суспільних змін через проповідь Євангелія, що розвивало в ньому «Християнський оптимізм заснований на вірі».

Як лідер протестантів Росії, він глибоко сподівався на оновлення всієї країни через справжнє духовне Відродження і працю над самовдосконаленням кожної особистості. Фактично, для досягнення такої мети і був створений Союз євангельських християн [9, с. 171].

Проханівський оптимізм і віра промовисто говорять через тексти пісень виданого ним «Десятизбірника» (так називали десять нотних збірників які були надруковані і розповсюджені серед церков ЄХБ в СРСР). До «Десятизбірника» увійшли нотні збірки з промовистими назвами: «Гусла», «Тимпани», «Кимвали», «Пісні Ганни», «Пісні глибини», «Свіріль Давида», «Пісні перших християн».

Для нас важливо, що вивчаючи Біблійні пророцтва, І. С. Проханов писав, що дослідники з Америки та Західної Європи приділяли особливо велику увагу долі Росії. Хоч вони ретельно вивчали всі пророцтва Біблії які можна хоч якось віднести до Росії (тексти в книгах Даниїла, Об'явлення та інші), але на думку І. С. Проханова навіть ці богослови не змогли розкрити великої таємниці долі Росії. Але було те в чому вони погоджувались між собою: Росія буде відігравати визначну роль в долі людства в останні часи, і ця роль буде більшою ніж роль будь–якої іншої країни на Землі.

Іван Проханов класифікував ідеї богословів на три групи:

¹ За архівними даними НКВС (особистий архів автора).

1) Ті хто стверджує що Росія – буде мати антихристиянську роль (нагадає Гога та Магога із книги Об'явлення та книги Єзекіїля);

2) Різні невизначені філософи (В. Соловйов: «Чим же стане Росія? Армією Артексеркса чи країною Христа?»);

3) Богослови та філософи що мали оптимістичні очікування (Ф. М. Достоевський: бідність російського народу пояснюється близькістю до Бога... Христос ожить себе Світові через російський народ) [12, с. 16].

В 1933 р. І. С. Проханов писав [12, с. 13], що Світ сприймався як арена величезної трагедії, на якій було пролито ріки крові в Світових Революціях. І все це все сприяло розвитку суспільного песимізму, та віри що весь Світ прямує до загибелі.

Розповсюдженню таких песимістичних переконань в ті часи також сприяла книга шанованого вченого із Німеччини Шпенглера, де він прогнозував «грядущі руїни цивілізації Заходу»¹.

В 1935 р. І. С. Проханов помер в Німеччині, в еміграції, ставши свідком розбудови безбожного СРСР.

Богословський розворот від постміленіаризму до преміленіаризму в середовищі євангельських християн та баптистів відбувся завдяки і під впливом праць та лекцій Івана Каргеля.

На особливу увагу заслуговує осмислення того факту, що текст віровчення, І. В. Каргеля яке було надруковане в 1913 р. для другої громади євангельських християн Санкт–Петербурга, чітко проголошує ключові позиції диспенсціоналізму:

1. Про другий прихід Христа і Суді Його

«Христос прийде за своїми невидимо для Світу (1Кор.15:51–52), наче злодій вночі (Матф.24:42–44; 1 Сол.5:2), але ті хто його очікують не будуть заскочені зненацька (1Сол.5:4–10), і ті хто будуть готові – ввійдуть з Ним в Славу (Матф.25:10), ті хто не готові – залишаться з невірними на велику скорботу (Матф.24:40–41; 25:11–13; Лук.12:45–46). Коли Він прийде за Своїми, то померлих – воскресить з мертвих і те і інші будуть підхоплені з Ним (1Сол.4:16–17), щоб завжди з Господом бути.

Але Христос прийде потім зі Своїми та всіма Ангелами небесними (Матф.16:27; 25:31; Юди 14; Об'явл.19:11–14) видимо для всілякого ока (Матф.24:30; Іван. 19:37; Об'явл.1:7). Тоді почнеться суд, але тільки для всіх хто живе на землі (Матф.25:31–46; Об'явл. 19:15–19), з нечестивих же ніхто не воскресне (Об'явл.20:5), поки не пройде тисяча років царювання із Христа зі Своїми (Откров.20:4). Після тисячі років буде короткий проміжок озлоблення народів сатаною (Об'явл.20:7–10), тоді відбудеться воскресіння нечестивих (Об'явл.20:13) і остаточний суд (Об'явл.20:11–15)» [5, с. 10–11].

Фактично, спираючись на досліджуваний текст сповідання І. В. Каргеля ми можемо визнати його богословським батьком диспенсціоналізму у всьому євангельсько–баптистському братерстві СРСР. Підкреслимо, що в 1966 р. текст цього віровчення був визнаний офіційним віровизнанням всього ВРЄХБ СРСР.

Потрібно звернуть особливу увагу на те, що І. В. Каргель видрукував свій варіант віровчення, лише через три роки після того, як було надруковане сповідання віри під редакцією І. С. Проханова з явно

постміленіаристським нахилом, очевидно вказує на бажання першого пресвітера в Російській імперії ствердити диспенсціоналістську модель, як основну богословську модель в його церкві.

Як пише біограф І. В. Каргеля, М. Каретнікова: «Проханов хотів щоб кожна людина могла почути Добру Звістку. Всі засоби для цього були гарні, в тому числі і політичні – участь в Думі, християнська партія і т.д. Це все було чужим для І. В. Каргеля. Він завжди стояв поряд з Прохановим в ділі освіти, але друзями вони не були» [8].

Швидкі зміни суспільно–політичної ситуації в атеїстичній країні та релігійні гоніння спрямовані як проти представників православної, католицької церков так і проти євангельських християн – загострила есхатологічні очікування, і створила сприятливі умови для поширення ідей диспенсціоналізму І. В. Каргеля.

Покажемо, на думку автора, є наступний приклад з євангельської періодики тих часів. В 1920 р. на титульній сторінці публікації «Вісник любові та істини» в якості епіграфів було написано два тексти: Филип'ян 4:5 «Господь близько» та Об'явлення 22:12 «Ось я скоро прийду!», що свідчить про переконаність видавців в наближенні часу другого приходу Христа [2].

Ідеї І. В. Каргеля розповсюджувались через численні короткострокові офіційні Біблійні курси в Ленінграді та через велику кількість неофіційних Біблійних курсів які проходили в Сумській, Харківській та Херсонській областях сучасної України.

Основним методом розповсюдження вчення І. В. Каргеля – був написаний текст та самвидав. Наприклад, в 1920 р. в ході полемічної письмової дискусії із представником Адвентистів сьомого дня, що жив за межами СРСР І. В. Каргель написав працю «Де згідно Писання знаходяться померлі?» [6, с. 180]. В цій роботі він вчить про Міленіум, як про буквально Тисячолітнє царство, реальне воскресіння мертвих та вічне покарання та блаженство.

Збереглися також до наших днів книга «Ось! Я скоро гряду!» [6, с. 378]. В ній також зібрані тематичні роздуми про Других прихід Христа.

Цікаво, що найбільш детальна робота «Глумач книги Об'явлення Івана Богослова» [6, с. 449] так ніколи і не була надрукована за життя автора, але розповсюджувалась виключно в рукописних та машинописних копіях 1924 та 1928 рр. Вперше ця книга була видана лише в 1991 р. з ініціативи православних християн. Саме цей текст тлумачення єдиної пророчої книги Нового Заповіту вплине на всіх наступних коментаторів Об'явлення з ЄХБ – Іван Барчук, Іван Марк, Микита Салов–Астахов, Павло Рогозін, Олександр Дуднік та Володимира Канатуша.

Книга «Лекції про друге пришествя Ісуса Христа» [6, с. 378] була укладена на основі лекцій прочитаних І. В. Каргелем на курсах в Ленінграді. Частина його матеріалів ще залишається неопублікованими рукописами та машинописними текстами самвидаву.

Таким чином, через праці вчителя та екзегета всього Братерства та слухачів його курсів, до середини тридцятих років, в обох братствах: Євангельських християн та Баптистів розповсюдилося та утвердилось вчення про Підхоплення церкви до Великої скорботи та преміленіарний погляд на майбутнє Тисячолітнє царство.

¹ Тут І. С. Проханов має на увазі книгу Освльда Шпенглера «Присмерк Заходу».

Протягом всієї історії ЄХБ в СРСР диспенсационалістичні ідеї І. В. Каргеля знаходили підтвердження також в працях закордонних авторів – Еріха Зауера та С. Ч. Скоуфілда, чия Біблія з коментарями продовжує впливати на євангельські церкви до наших днів.

Досліджуючи історико–культурний контекст, який привів до зміни есхатологічної парадигми з постмілітарного напрямку на премілітарний ми не можемо не зазначити ідею про проголошення Ізраїлю як «Стрілку на Божому годиннику» (Й. Лонгхаммер). В 1948 р., Світ став свідком, як після завершення найбільш кровопролитної війни в історії людства, знов народилась держава Ізраїль, яка вже протягом сімдесяти років вогнем та мечем боронить свою незалежність. Звичайно, як зараз так і тоді, для євангельських віруючих–диспенсационалістів прийшло виконання Біблійного пророцтва про відбудову держави Божого народу в останні часи перед другим приходом Христа. Баптистський пастор–емігрант Іван Барчук, в передмові до власної книги «Пояснення книги Об'явлення», згадує, що коли в 1942 р. війська Гітлера в вже майже дійшли до Палестини, і мали захопити її, Свідки Єгови дуже ревно проповідували, що Адольф Гітлер є справжнім антихрист, який завоює Палестину а потім буде правити всім світом [1, с. 3]. За свідченням ексголови Союзу ЄХБ в СРСР Г. І. Коменданата, після проголошення незалежності держави Ізраїль 15 травня 1948 р. прийшла ціла хвиля проповідей та навчання про близький, неминучий другий прихід Христа...

Подальше розповсюдження вчення про Підхоплення Церкви та буквально розуміння Тисячолітнього царства також поширювалось в церквах ЄХБ та ХВС через по території СРСР через єдиний навчальний заклад – «Заочні Біблійні Курси», що були відкриті в Москві в 1967 р. та підручник «Догматика» (Бичков). Яскравою ілюстрацією вчення про Тисячолітнє царство є архівний аудіо запис проповіді Олександра Карева «Христос в Тисячелетнє царстві» [7], де автор викладає ґрунтовну премілітаристичну позицію.

Безумовно, і сучасне п'ятидесятницьке вчення теж сформувалося в результаті дії потужного впливу традиції диспенсационалізму, яке поширювалось через згадані курси, на яких в ті часи мали змогу навчатись майбутні лідери ЦХВСУ – А. І. Кліновський та М. С. Паночко.

Додатковим інструментом для розповсюдження диспенсационалізму як єдиновірного вчення був журнал ВРСХБ – «Братерський Вісник», в якому дуже зрідка публікувались статті на есхатологічну тематику О. В. Карева та А. І. Міщевіча. Дослідивши весь архів журналу, автор зауважив що частота публікацій на есхатологічну тематику була така: одна стаття на вісім–десять років. Є свідчення що всі матеріали які публікувались в журналі узгоджувались із КДБ. Хоча в останніх номерах, на початку 1990–х в кількох номерах була опублікована книга Біллі Грема «Чотири вершини Апокаліпсису».

На початку 1990–х, велику популярність серед євангельських віруючих в Україні набуває тлумачення книги Об'явлення автора з Білорусії – В. Я. Канатуші. Її важливою особливістю є те, що це не теоретична праця по тлумаченні пророцького тексту, а це спроба обцинного переосмислення всього життя ЄХБ в світлі есхатології та зусиллям поставити оцінку релігійним та суспільно–політичним процесам 1990–х.

Автор негативно оцінює діяльність Р. Бонке, формує власну інтерпретацію історичних подій 1917 р, аналізує питання еміграції до США та Канади, розмірковує над етичними питаннями та богослужбовою практикою (гостро реагує на поп та рок–музику в богослужбовій практиці, та багато іншого) [4].

Остаточне органічне прийняття есхатологічного нарративу в покоління євангельських віруючих 1990–х років відбулось завдяки серії книг Тіма Ла Хей «Залишені» (тираж понад вісімдесяти мільйонів примірників), а також завдяки однойменній екранізації цього роману. Переконлива візуалізація належить Йогану Лонгхаммеру в безкоштовній книзі якого «Що буде із цим Світом?» обов'язково розміщались кольорова карта–схема всього «Божого плану спасіння».

Вивчаючи прямий вплив особи І. В. Каргеля на формування традиції євангельсько–баптистських церков та опосередкований вплив на формування ідей в п'ятидесятницьких громадах (велика частина яких в період з 1945 по 1989 рр.) адміністративно знаходилась в одному церковному союзі – ВРСХБ.

Доведено, що саме віровчення І. В. Каргеля, а не І. С. Проханова було визнане як офіційне віровчення баптистського союзу в СРСР.

Віра підхоплення Церкви за сім років перед другим приходом Ісуса Христа на Землю для звершення суду було поширено в церквах СРСР саме через праці першого рукопокладеного пресвітера баптистів.

У вченні Каргеля було сформоване тіло есхатологічного нарративу, що дозволяла переслідуючій євангельській церкві жити з постійною вірою та надією на остаточну славу перемогу Христа.

Таким чином, прийнявши диспенсационалізм, євангельські церкви СРСР обрали апокаліптичний суспільний вектор розвитку, на протигагу політичному антирелігійному месіанізму та вірі в побудову «світлого майбутнього» правлячої партії. Вірячи в невідворотний суд Божий над світом, що швидко наближається, віруючі сприймали себе як частину величної драми «останніх часів», що сформувало специфічну суспільну самоідентифікацію в побудові стосунків Церква–Держава.

Неоціненну роль в розповсюдженні ідей диспенсационалізму відіграли також численні літературні джерела, які в невеликій кількості завозились різними шляхами до СРСР і формували есхатологічні настрої та очікування у місцевих громадах.

Безумовно, що без єдиного освітнього проекту «Заочних біблійних курсів» у Москві, під керівництвом О. Крева неможливо було б досягти повної догматичної єдності серед усіх церков ВРСХБ.

Інерційний вплив літератури та богословської освіти від баптистів мав певний вплив і на інші конфесії Радянського Союзу (п'ятидесятники, меноніти, та інші).

Таким чином, ми можемо стверджувати, що вплив особи Івана Каргеля на формування есхатологічних уявлень в євангельсько–баптистському об'єднанні був вирішальним.

Список використаних джерел

1. Барчук, І., 1993. 'Пояснення на книгу Об'явлення', Київ: *Дорога Правди спільно з Союзом ЄХБ України*, 358 с.
2. 'Вестник любви и истины', 1920, *Издание общества для распространения Библии и христианской литературы*, Германия, №1.

3. Драгоманів, М., 1918. 'Про волю віри', Нью-Йорк США: Наклад Мирослава Січинського, 33 с.
4. Канатш, В.Я., 'Тлумачення книги Об'явлення', 336 с.
5. Каргель, ИВ., 1913. 'Краткое изложение вероучения Евангельских Христиан', Санкт-Петербург: 2-й Санкт-Петербургской общины евангельских христиан.
6. Каргель, ИВ., 2014. 'Собрание сочинений', Санкт-Петербург: Библия для всех, 702 с., (Издание шестое).
7. Карев, А., 1969. 'Христос в тысячелетнем царстве', Архив. [online] Доступно: <https://www.youtube.com/watch?v=ecYekayBkwU&t=1142s>.
8. Каретникова, М., 2011. 'ЧИТАЯ КАРГЕЛЯ', Газета Мирт, №3-4 (64). [online] Доступно: <http://gazeta.mirt.ru/stat-i/obschestvo/post-1325/>.
9. Мельничук, П., 2005. 'За что страдали наши братья и сестры?', Ванкувер, Канада: «Евангельский голос».
10. Николс, Г., 2015. 'Каргель: развитие русской евангельской духовности', Санкт-Петербург: Библия для всех, 396 с.
11. Попов, В.А., 2011. 'Сторінки життя: І. С. Проханов', Черкаси: Смірна, 224 с.
12. Проханов, ИС., 1992. 'В котле России: 1896-1933', Германия: Всемирный Союз Евангельских Христиан, 263 с.
13. Чиж, МН., Гайдим, С.А., Азанов, ИИ., 2007. 'Пособие по внутрицерковному образованию: пособие для пастырей ОЦХВЕ Том 1', Кривой Рог: Отдел образования ОЦХВЕ Украины.

References

1. Barchuk, I., 1993. 'Pojasnenija na knygu Ob'javlenija (Explanation on the Book of Revelation)', Kyi'v: Doroga Pravdy spil'no z Sojuzom JeHB Ukrainy, 358 s.
2. 'Vestnik ljubvi i istiny (Herald of love and truth)', 1920, Izdanie obshhestva dlja rasprostraneniya Biblii i hristianskoj literatury, Germanija, №1.
3. Dragomaniv, M., 1918. 'Pro volju viry (About the will of faith)', N'ju-Jork SSHa: Naklad Myroslava Sichyn'skogo, 33 s.
4. Kanatush, VJa., 'Tlumachennija knygy Ob'javlenija (Interpretation of Revelation)', 336 s.
5. Kargel', IV., 1913. 'Kratkoe izlozhenie veroucheniya Evangel'skih Hristian (Summary of the Faith of Evangelical Christians)', Sankt-Peterburg: 2-j Sankt-Peterburgskoj obshhiny evangel'skih hristian.
6. Kargel', IV., 2014. 'Sobranie sochinenij (Collected Works)', Sankt-Peterburg: Biblija dlja vseh, 702 s., (Izdanie shestoe).
7. Karev, A., 1969. 'Hristos v tysjacheletnem carstve (Christ in the millennial kingdom)', Arhiv. [online] Dostupno: <https://www.youtube.com/watch?v=ecYekayBkwU&t=1142s>.
8. Karetnikova, M., 2011. 'ChITAJa KARGELJa (READING CARGEL)', Gazeta Mirt, №3-4 (64). [online] Dostupno: <http://gazeta.mirt.ru/stat-i/obschestvo/post-1325/>.
9. Mel'nychuk, P., 2005. 'Za chto stradali nashi brat'ja i sestry? (What did our brothers and sisters suffer for?)', Vankuver, Kanada: «Evangel'skij golos».
10. Nikols, G., 2015. 'Kargel': razvitie russkoj evangel'skoj duhovnosti (Kargel: the development of Russian gospel spirituality)', Sankt-Peterburg: Biblija dlja vseh, 396 s.
11. Popov, VA., 2011. 'Storinky zhyttja: I. S. Prohanov (Pages of life: I. S. Prokhanov)', Cherkasy: Smirna, 224 s.
12. Prohanov, IS., 1992. 'V kotle Rossii: 1896-1933 (In the boiler of Russia: 1896-1933)', Germanija: Vsemirnyj Sojuz Evangel'skih Hristian, 263 s.
13. Chizh, MN., Gajdym, SA., Azanov, II., 2007. 'Posobie po vnutricerkovnomu obrazovaniju: posobie dlja pastyrej OCHVE Tom 1 (Manual on Church Education: A Guide for Shepherds of OCHVE Volume 1)', Krivoj Rog: Otdel obrazovanija OCHVE Ukrainy.

Hura V. O., student of PhD program in theology of department of theology and religion studies National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), guravit@gmail.com

The influence of persons of I. Kargel to the change of the eschatological paradigm of the Evangelical-Baptist Union of Ukraine at the beginning of the 20th century: from postmileniarism to dispensionalism

The article is devoted to the influence of the person of Ivan Kargel – the first man who was ordained as presbyter for the Baptists Churches in the Russian Empire

to accept the doctrine of dispensationalism in the midst of the late Protestants of the USSR (Baptists and Pentecostals).

The difference between eschatological position of I. Kargeland postmileniarism of I. Prokhanov is shown and the reasons for not accepting the eschatology of the latter as official in the system of doctrine of the Evangelical and Baptist Churches in USSR.

The article reconstructs the historical and cultural context of the expansion of dispensationalism and analyzes the key «signs of the last time» in the teaching of the representatives of the gospel movement.

The study of literary sources of the dissemination of ideas of dispensationalism in the Soviet period until the 1990s.

Keywords: eschatology, dispensationalism, postmileniarism, signs of the last time, the Second Coming of Christ, and the God's Kingdom.

УДК 130.2

Данканіч Р. І.

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпро), rimea_dankanich@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-4968-678X>

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ГЕРМЕНЕВТИКИ ТА ІСТОРИЗМУ В ФІЛОСОФІЇ Г. ГАДАМЕРА

Розглядається проблема історизму і її вирішення в філософській герменевтиці Г. Гадамера. Філософ полемізує з Лео Страуссом щодо історизму та релятивізму. З точки зору Г. Гадамера, проблема історизму знаходить своє вирішення у філософії кінечності (philosophy of temporality), де кінечність виступає синонімом темпоральності. Тільки філософія кінечності, за Г. Гадамером, знову може повернути нас до історичної свідомості, водночас, не стаючи жертвою історичного релятивізму. Відтак, ми визнаємо межі всього знання саме в тій мірі, в якій воно обмежене власною історичною ситуацією. Справжній сенс нашої кінечності полягає в тому, що з'являється усвідомлення того, що, будучи, історично обумовленими, ми ще й обумовлені один одним. І саме це розуміння нашою нас на повернення до пошуку етичного підґрунтя та нових засобів комунікації (Я) по відношенню до іншої людини (Ти).

Ключові слова: інтерпретація, історія, горизонт, герменевтика, кінечність, досвід, історизм, релятивізм, метафізика, буття.

Надзвичайної актуальності досягає сьогодні проблема правильного бачення і тлумачення історичного процесу в контексті розвитку світової цивілізації. Нагальним є якісне тлумачення минулого з максимальною об'єктивністю і мінімальною похибкою, адже останні наукові дослідження констатують факт вихолощення опису історичної події та спотворення історичної ситуації. Дана проблема стала можливою внаслідок трансформації історичної парадигми в бік виключно соціокультурного обґрунтування, що призвело до нівелювання історичної традиції. Ця проблема набула особливого загострення в середині 19-го століття, коли відбулася зміна акцентів від намагання зрозуміти історію до прагнення її дослідження. Отже, історія перестала бути предметом розуміння, осмислення, натомість, вона стала об'єктом лише академічного вивчення, що призвело до втрати нею своєї змістовної значимості і практичної цінності в наступних поколіннях.

Дана проблема стояла в центрі уваги філософської спільноти. Родоначалник німецької класики І. Кант мав специфічне бачення даної проблеми через призму «Критики чистого розуму», де відбувалося обґрунтування апіорного елементу в емпіричному пізнанні природознавства. Інший представник німецької класики Г. Ф. В. Гегель створив філософію історії, яку виклав в однойменній роботі.